

Április 24. Szent György napja

Szent György (született Kappadókia, ?-Lidda, meghalt Palesztina, 296-303 között): nagyvértanú, római kori katona. Mind az ortodox, mind a római katolikus egyházban nagy hagyományai vannak tiszteletének. A köztudatban leginkább Sárkányölő Szent György néven ismerik, és ifjú lovagként képzelik el páncélban, amint dárdájával egy sárkánnyal küzd.

Számos ország védőszentje (Anglia, Portugália, Litvánia, Szerbia, Görögország, stb.) és sok település névadója (pl. Dunaszentgyörgy, Sepsiszentgyörgy, Torockószentgyörgy, Jászsalsószentgyörgy, Jászfelsőszentgyörgy).

Legendája szerint a keresztségben a Georgiosz, (földművelő) nevet kapta és katonaként Diocletianus császár (284-305) alatt szolgált. A keresztényüldözés kitörésekor már magasrangú tiszt volt, de vagyonát szétosztotta a szegények között és a császári udvar előtt megvallotta hitét. Nem volt hajlandó áldozni a római isteneknek, ezért halálra ítélték. Megverték, tépték az oldalát, börtönbe vetették, kések kerékkel kettévágták, de föltámadt. Föltámasztott tizenhét, 460 évvel korábban meghalt embert, akik, miután megkeresztelkedtek, eltűntek a szemek elől. Egy pogány templomban a leheletével döntötte le a bálványokat, végül lefejezték. Ehhez az V. századi legendához (melyet 496-ban apokrifnak minősítettek) csatolták a keresztes vitézek a X. században a sárkányölés motívumát. Alakjának történeti hitelességét a kutatásnak nem sikerült igazolnia, ez azonban kultuszát a nép körében nem tudta kisebbiteni.

A naptárban elfoglalt helye adta neki azt a feladatkört, hogy a tavaszkezdet számos ősi népszokását „megkeresztelje”. Az Egyház bölcs körültekintéssel helyezte György ünnepét erre a napra, időszakra. A rómaiaknál ekkor volt Pales pásztoristennek ősi ünnepe, a Palilia, amikor a pásztorok az istállókat kisöpörték és vízbe mártott babérágakkal meghintették. A máshol is megtalálható archaikus pogány kultusz ellensúlyozására rendelte tehát a Római Katolikus Egyház György ünnepét, hogy a nép ezentúl a szent vértanú oltalmát keresse a maga, jószága és földje számára. Szent György napja így a kikelet ünnepe, vagyis az istállóban telelő jószág zöldellő mezőre való kihajtásának napja.

Az igazi tavasz kezdetét a néphagyomány e naptól számítja. A pásztorok, béresek szegődtetésének ideje mely a következő Szent Györgyig vagy Szent Mihályig volt érvényben.

Szent György napját a magyar néphit rontásra, varázslásra alkalmas időpontnak tartotta. Jellegzetes megnyilvánulása ennek a hitnek a harmatszedés – különféle mágikus cézzal (a tejhaszon érdekében). Zagyvarékason vászonabroszt vagy a kötényüket húzgálták a harmatban, miközben mondogatták: „*Mind szedem...*”, vagy „*Vaját viszem, tejét nem, vaját viszem, tejét nem*”. Közben egy marék fűvet is szedtek. Ezt a tehén elé tették. A harmatos ruhadarabot pedig a tejesfazékba facsarták ki, hogy sok vaj legyen.

Hasonló céllal húzták meg ilyenkor más földjét fehér lepedővel a bűbajosok. Odahaza kicsavarták belőle a harmatot és pogácsát sütve, a maguk tehenével etették meg, hogy az hízzék és tejeljen minél bőségesebben más földjének erejéből.

Úgy tartják a Szent György napja táján hulló meleg eső aranyat ér a gazdának. Öreg szegediek mondogatják, hogy jó lesz a termés, ha a Szent György napi vásárban esik az eső, és a koldusnak besározódik az orra. Ennek megértéséhez tudnunk kell, hogy a vásári egyességet követő áldomásivásban a koldusokat is részeltetni szokták, hogy imádkozzanak a jószágtartáshoz való szerencséért. Ennek sokszor az lett az eredménye, hogy a koldusok egészen a sárga földig leitták magukat, és így az orruk is csupa sár lett.

Szent György éjszakáján különösen féltek a boszorkányok rontásától. Közismert hiedelem, hogy a boszorkányok különböző tárgyakból (pl. kútágas, lepedő, kötény) tejet tudnak fejni. A boszorkányok rontása ellen védekeztek zöld ágakkal, füstöléssel, fokhagymával, a tejesköcsögök gyógyfüvekkel való kimosásával.

Szent György napját a néphit alkalmasnak tartotta a földbe rejtett kincs keresésére is, melyről úgy hitték, hogy minden hetedik évben Szent György-napkor lángot vet.

Az egész magyar nyelvterületen elterjedt hiedelem él a Szent György-nap előtt fogott gyíkkal és kígyóval kapcsolatosan. Akadt, ahol torokgyík ellen vélték hasznosnak, máshol gyógyító erőt tulajdonítottak az állat megfogójának, míg a jászdózsaiak szerint tudást lehetett vele szerezni.

Az ágynemű szellőztetését tiltották ezen a napon különböző okokra hivatkozva (égzengés, jószágpusztulás).

A harcosok, huszárok, katonák, lovagok, önkéntesek, testőrök, tűzérek, vadászok, súlyosan sebesültek, fegyverkovácsok, szíjjártók, vándorlegények, a lóval is foglalkozó parasztok, napjainkban pedig a cserkészek védőszentje.

Népszerűségére vall a nevéből képzett magyar családnevek; György, Győr, Győrffy, Györe, Györgye, Györke, Györkő, Györkös, Gyura, Gyúró, Gyurka, Gyurkó, Gyuris, Gyéres, Gyires, Gyüre.

Irodalom:

[Büntető törvénykönyvről: Magyar jogi lexikon: Április 24.](#)

Gulyás Éva: Jászdózsa néphite, In: Jászdózsa és a palócság (szerk: Szabó László) 1973. 137-179.

[Magyar Katolikus Lexikon/G/György](#)

[Magyar néprajz: népszokások, néphit, népi vallásosság/szokások/jeles napok – Magyar néprajz/szokások/április/ Április 24. Szent György napja](#)

[Magyar Néprajzi Lexikon: Szent György napja](#)

Pócs Éva: Zagyarékas néphite, Budapest, 1964.

Ujváry Zoltán: Agrárkultusz, Debrecen, 1991.